

Kotimaisen karjatalouden ilmastovaikutukset

18.1.2018

Hannele Pulkkinen, tutkija
Kestävyytutkimus ja indikaattorit
Biotalous ja ympäristö

Esityksen sisältö

1. Ilmastovaikutukset osana vastuullisuutta
2. Nautakarjan osuus Suomen kasvihuonekaasupäästöistä ja kulutuksesta
3. Mistä nautakarjan ilmastovaikutus syntyy, mitkä kehityskohteet?
4. Kotimaisen ja tuontinaudanlihan ja -maidon vertailu
5. Johtopäätökset

1. Ilmastovaikutukset osana vastuullisuutta

Vastuullisuus

Ref: Forsman-Hugg, S., Katajajuuri, J.-M. et al. 2013. Key CSR dimensions for the food chain. British Food Journal 115 (1) 30-47.

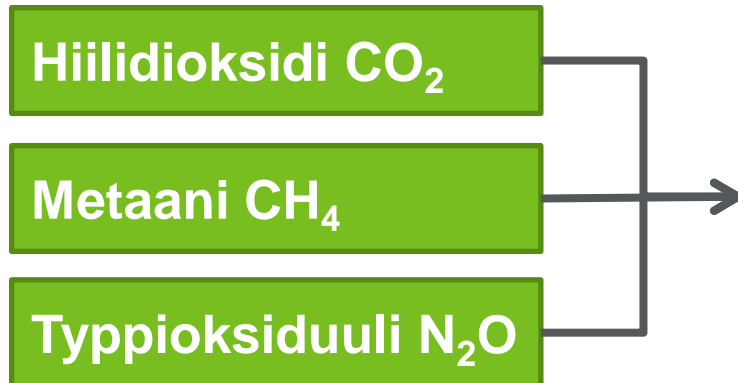
Ympäristöulottuvuudet

EU:n komission elinkaariohjeistuksen mukaan

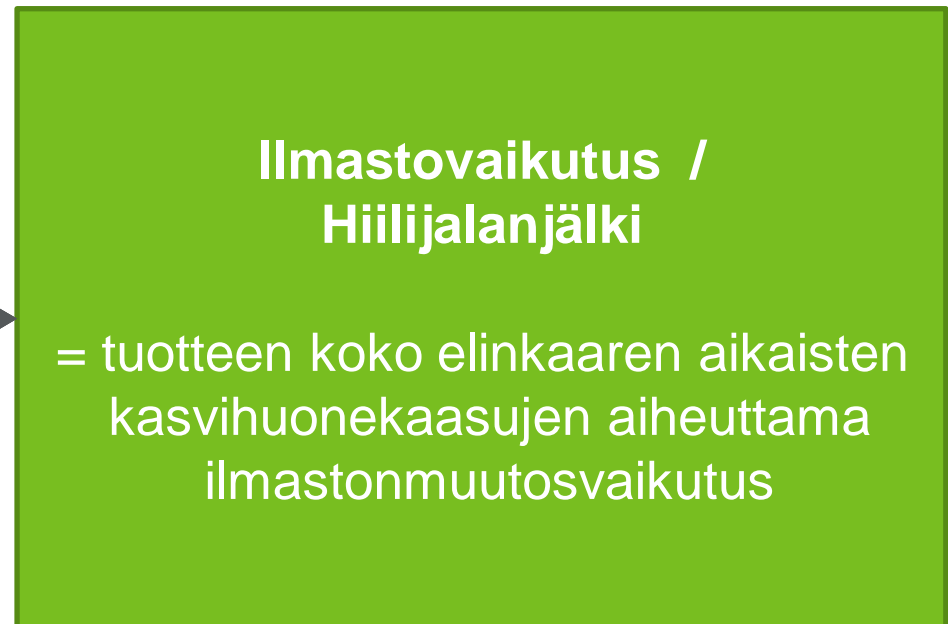
Ympäristövaikutusluokat
Ilmastovaikutus
Pienhiukkaset
Otsonikato
Rehevöityminen – maaperän, vesistöjen, merien
Happamoituminen
Ionisoiva säteily
Ekomyrkyllisyys
Myrkyllisyys ihmiselle
Luonnonvarojen ehtyminen – vesi, mineraalit, fossiiliset luonnon varat
Maan käyttö – maaperän laatu, eroosio

Tuotteen ilmastovaikutus

Kasvihuonekaasupäästöt

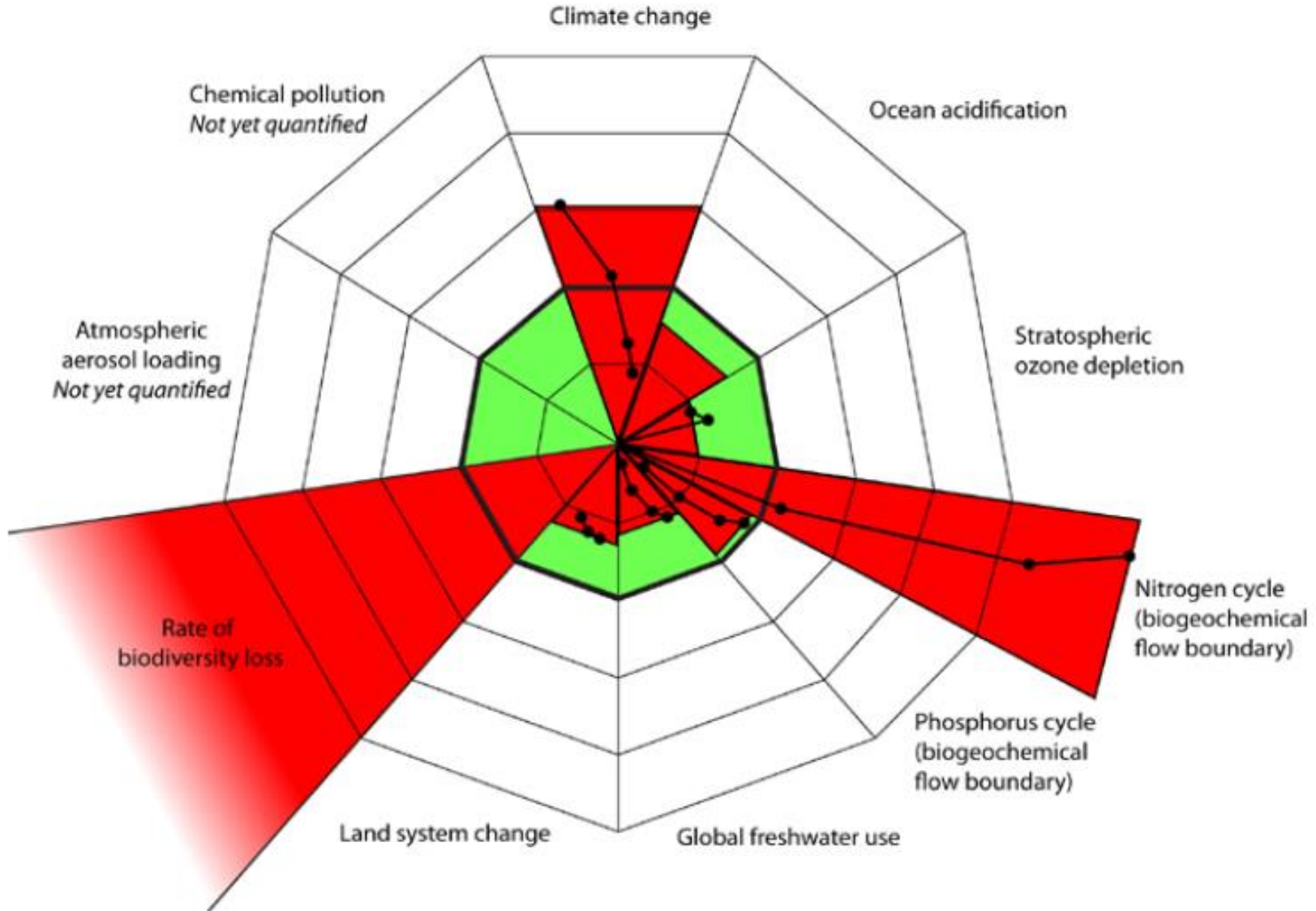

Ympäristövaikutusluokka

Lähde: Foodprint-hanke, tukimateriaalia ilmastovaikutusten arviointi suositukselle LIITE 3 (<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/foodprint/laskentasuositus>)

Planetary boundaries (Rockström et al. 2009.)

2. Nautakarjan osuus Suomen kasvihuonekaasupäästöistä ja kulutuksesta

Merkittävimmät ruoan ilmastovaikutukseen vaikuttavat tekijät

- **Lannoituksen aiheuttamat viljelymaiden typpioksiduulipäästöt**
 - Hiilen vapautuminen maaperästä
 - **Turvemaiden typpioksiduulipäästöt**
 - Peltojen kalkituksen aiheuttamat maaperän hiilidioksidipäästöt
 - Lannoitteiden valmistuksen päästöt
 - Viljelyyn liittyvät maankäytön muutoksista aiheutuvat päästöt
 - **Rehunkulutus eläintuotannossa**
 - Lannankäsittelyn metaani- ja typpioksiduulipäästöt
 - **Märehtijöiden ruoansulatuksen metaanipäästöt**
-
- Maatalouden ja elintarvikkeiden jalostuksen energiankulutus
 - Elintarvikkeiden jalostuksen raaka-aineen käytön hyötysuhde
 - Kaupan kylmäketjut
 - Raaka-aine- ja ruokahävikki ruokaketjun kaikissa vaiheissa
 - Ruoan valmistus ja kylmäsäilytys

Osuus Suomen khk-päästöistä karkeasti:

Maatalous
20 %

Ruoan
kulutus
25 %

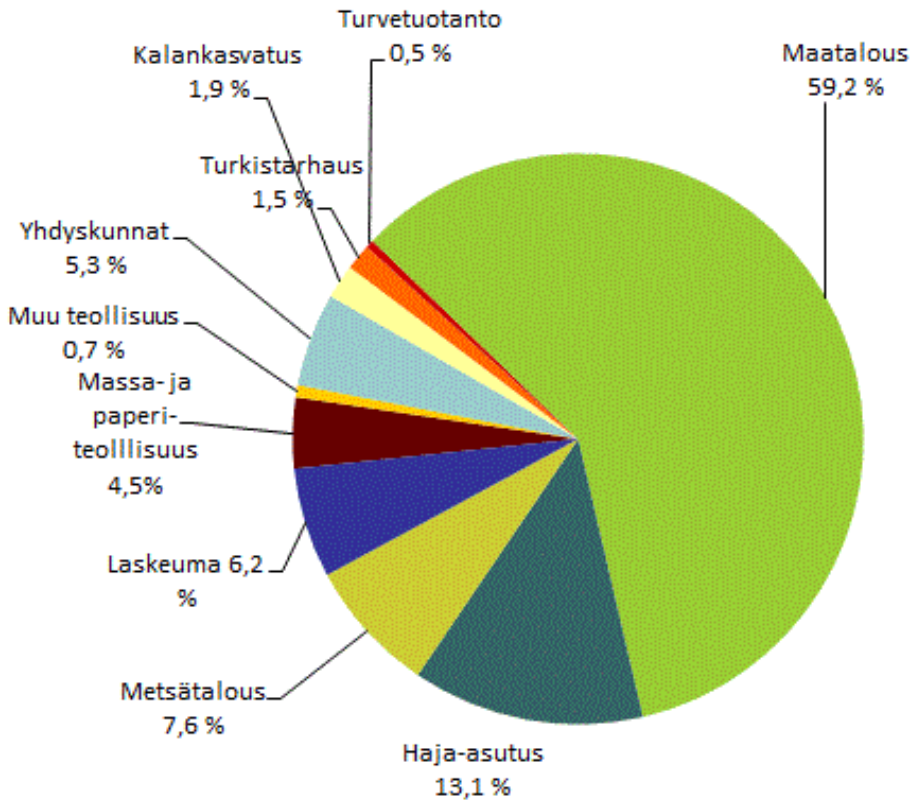
Maatalouden ja sen sektoreiden osuus Suomen kasvihuonekaasupäästöistä

- Maatalous aiheuttaa noin 20 % kansallisista khk-päästöistä
 - 'Ruoan kulutus ja tuotanto' noin 25 %
- Maatalouden ilmastovaikutuksista:
 - ~40 % viljeltyjen orgaanisten peltojen hiilidioksidipäästöinä (CO₂)
 - ~30 % syntyy peltoviljelyn seurauksena maaperän dityppioksidipäästöinä (N₂O)
 - ~10 % märehtijöiden ruoansulatuksen metaanipäästöinä (CH₄)
 - 10 % energiankäytöstä
 - 5 % lannan käsittelystä ja varastoinnista
- Kotieläintuotannon osuus päästöistä merkittävä, sillä pelto-alasta noin 70 % rehuntuotannossa, 30 % nurmilla (nautakarjalle)
- Maatalouden khk-päästöt ovat pysyneet samalla tasolla viimeiset 20 vuotta, samaan aikaan muiden alojen päästöt laskeneet
 - Maatalouden suhteellinen osuus tulee kasvamaan lähitulevaisuudessa

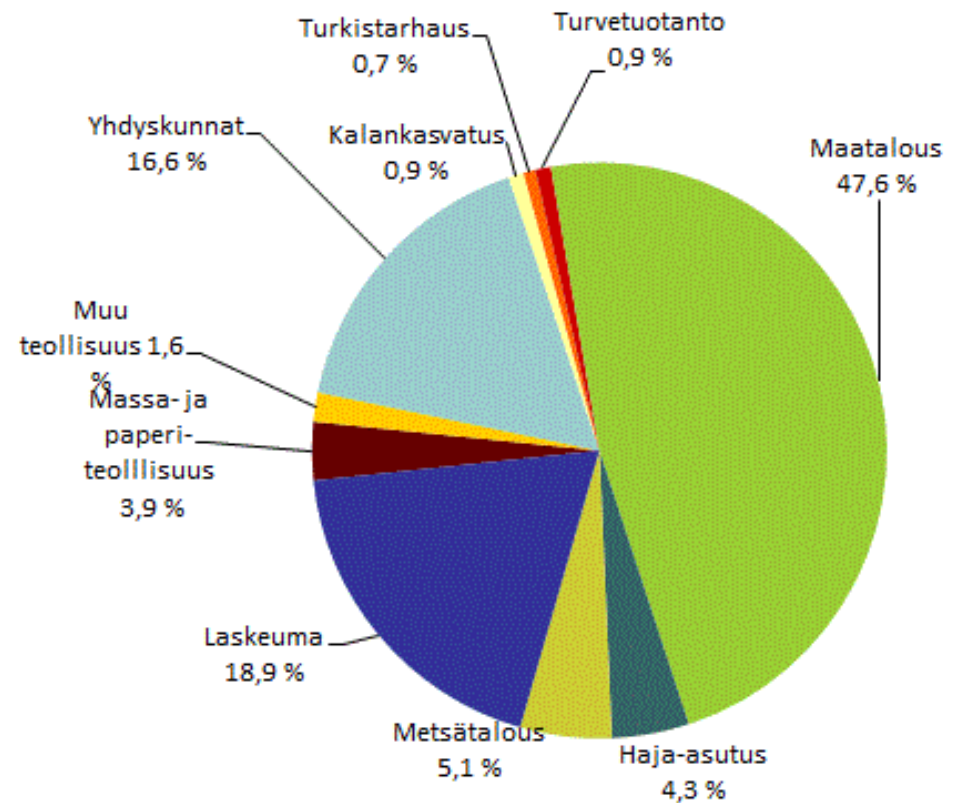
Lähde: Suomen kasvihuonekaasuinventaaari

Maatalouden osuus Suomen rehevöittävästä päästöistä

Fosforipäästölähteet

Typpipäästölähteet

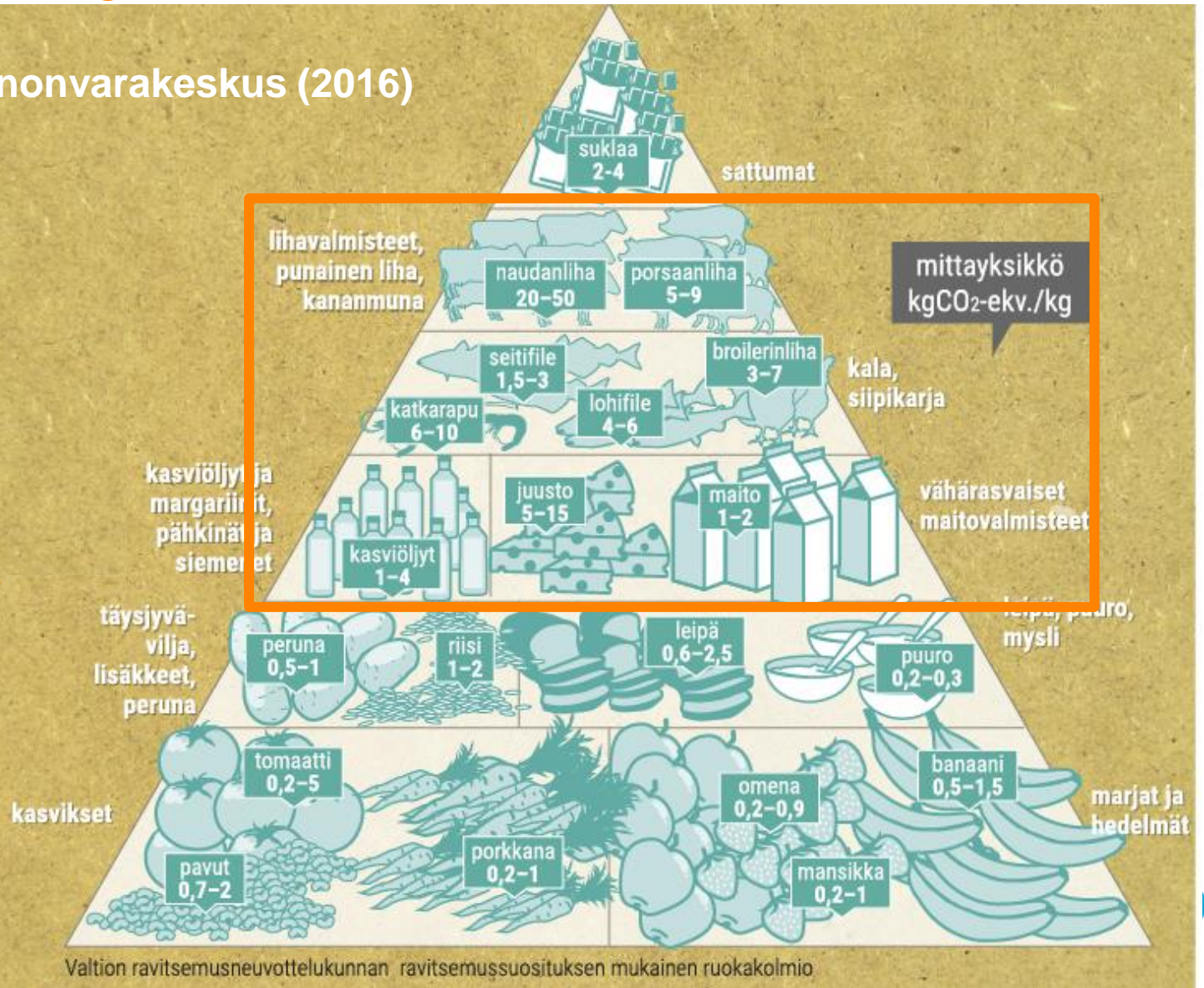

Lähde: Suomen ympäristökeskus SYKE
www.ymparisto.fi

Ruokatuotteiden ilmastovaikutuksia

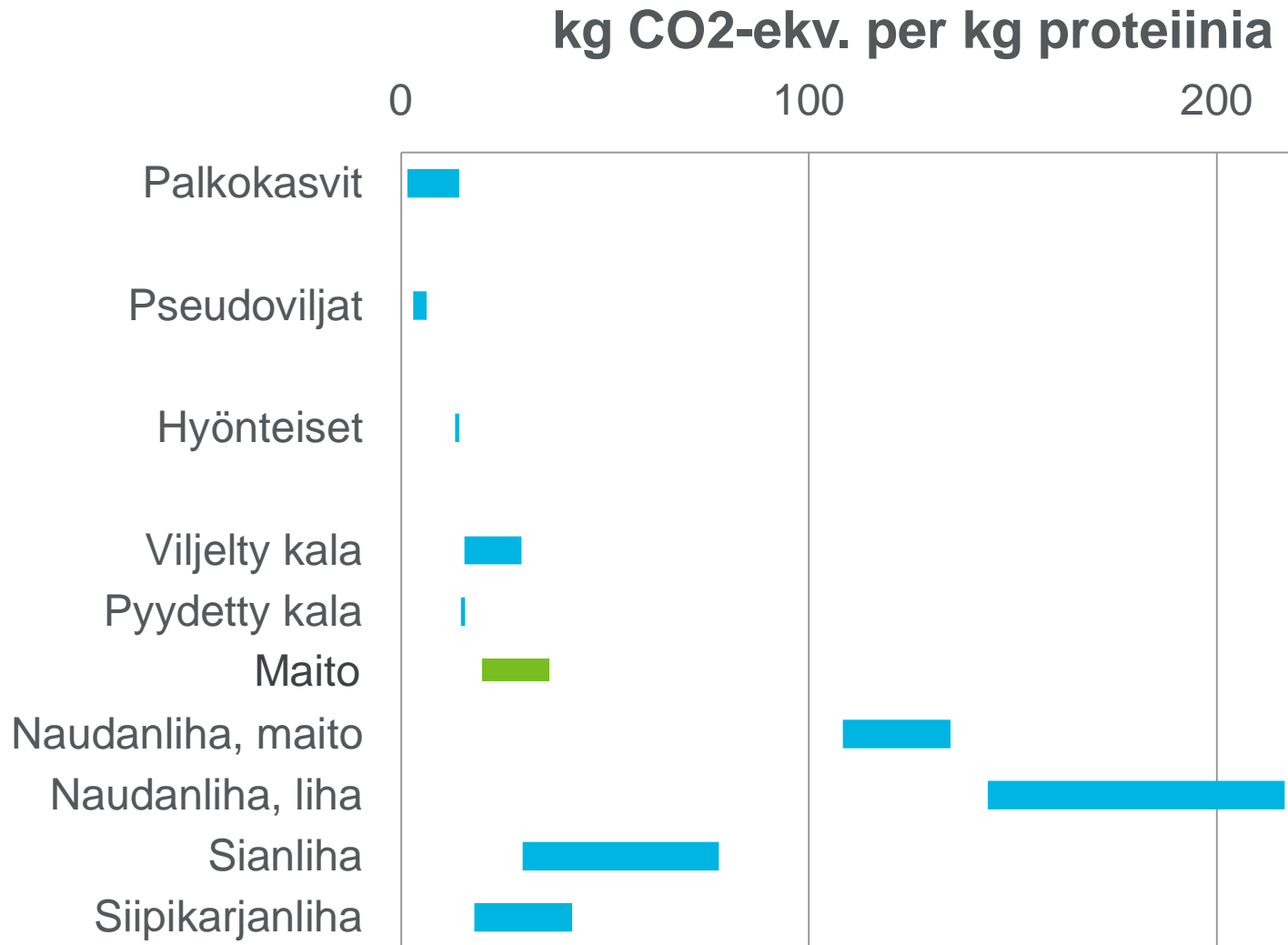
Vertailu per kg tuotetta

Lähde: Luonnonvarakeskus (2016)

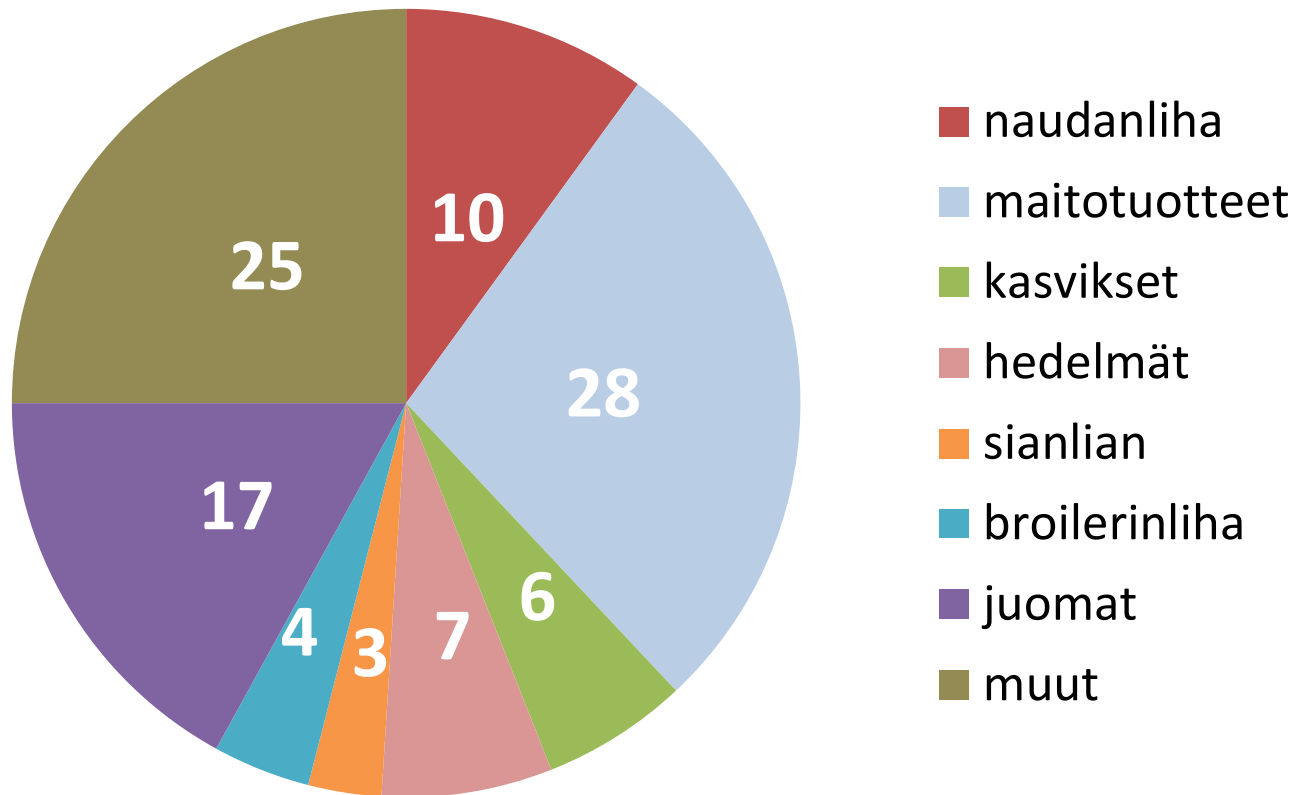

Ruokatuotteiden ilmastovaikutuksia

Vertailu per kg proteiinia

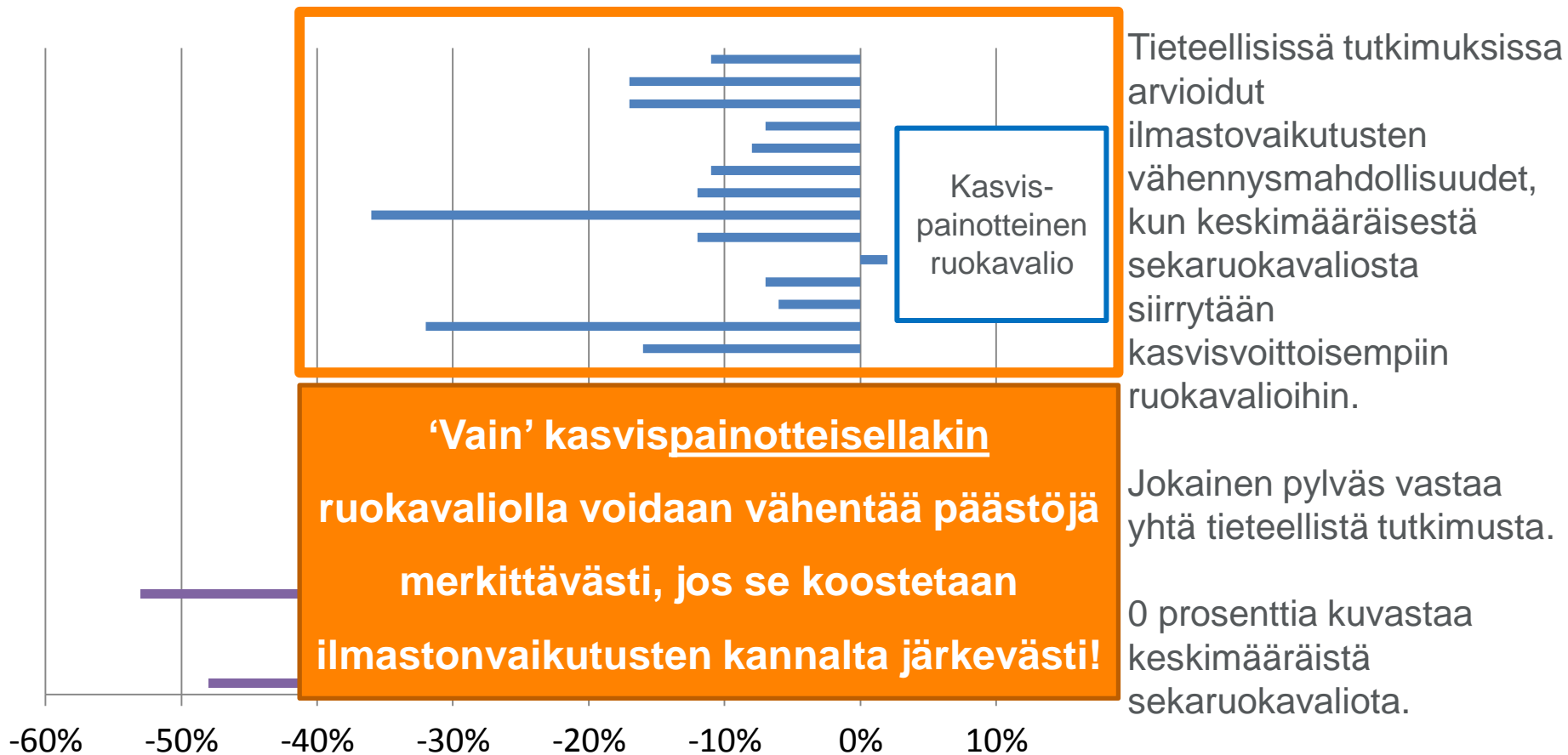
Naudanlihan ja maitotuotteiden osuus suomalaisten ruokavalion ilmastovaikutuksista

- Naudanliha ja maitotuotteet yhteensä 37,4 %

Lähde: Vähimatu-hanke / Saarinen /Luke

Ilmastovaikutusten vähentämismahdollisuudet erilaisilla ruokavalioilla

'Vain' kasvispainotteisellakin ruokavaliolla voidaan vähentää päästöjä merkittävästi, jos se koostetaan ilmastonvaikutusten kannalta järkevästi!

Tieteellisissä tutkimuksissa arvioidut ilmastovaikutusten vähennysmahdollisuudet, kun keskimääräisestä sekaruokavaliosta siirrytään kasvisvoittoisempiin ruokavalioihin.

Jokainen pylväs vastaa yhtä tieteellistä tutkimusta.

0 prosenttia kuvastaa keskimääräistä sekaruokavaliota.

* Vain kasvisperäisiä raaka-aineita

Lähde: Muokattu: Hallström, E., C-Kanyama, A., Börjesson, P (2015) Environmental impact of dietary change: A systematic review. Journal of Cleaner Production 91, 1-11.

3. Mistä nautakarjan ilmastovaikutus syntyy, mitkä kehityskohteet?

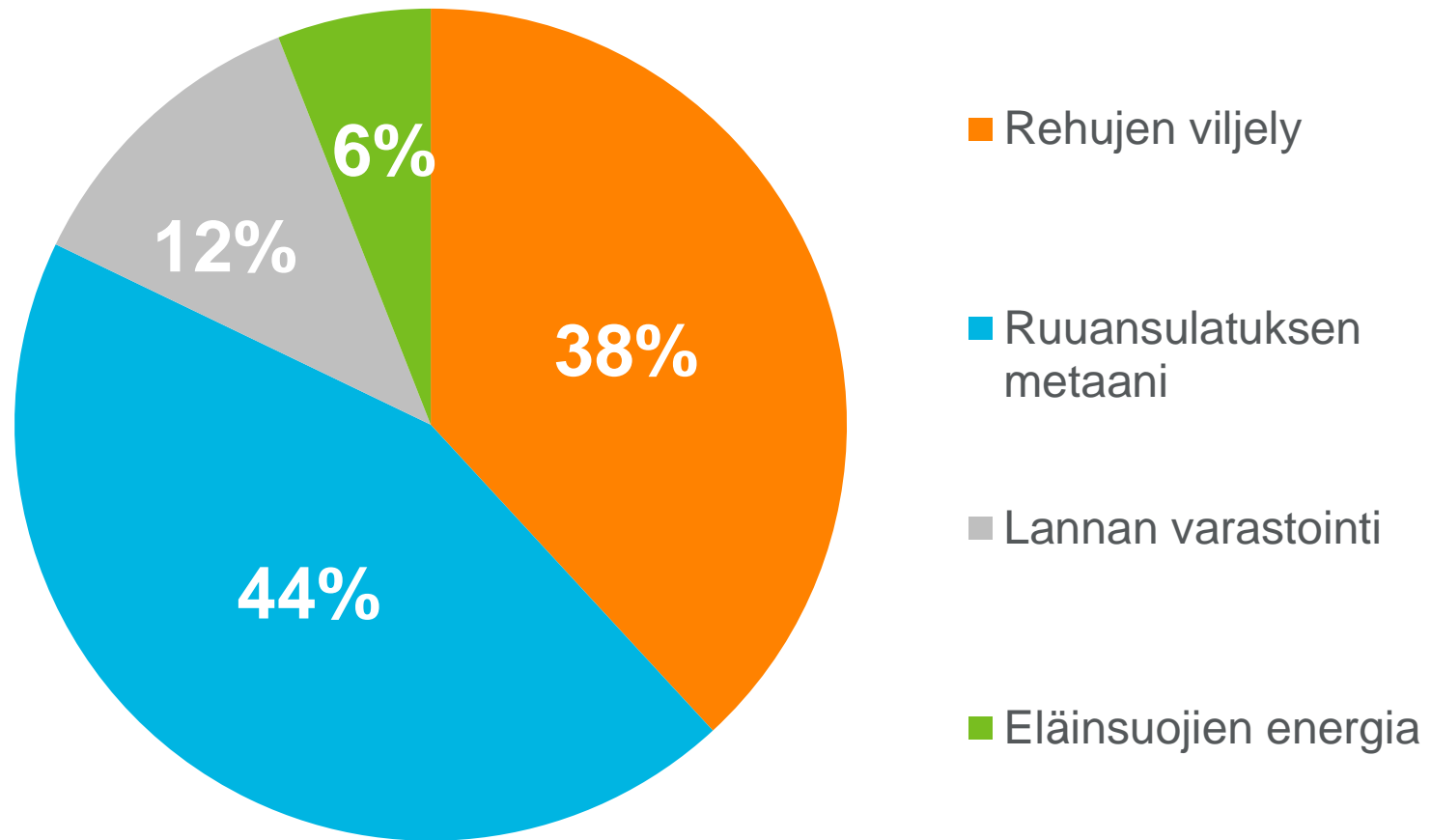
Lähde: FootprintBeef –hanke, seuraavat kalvot perustuu tiedotustilaisuuden kalvoihin:

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/footprintbeef>

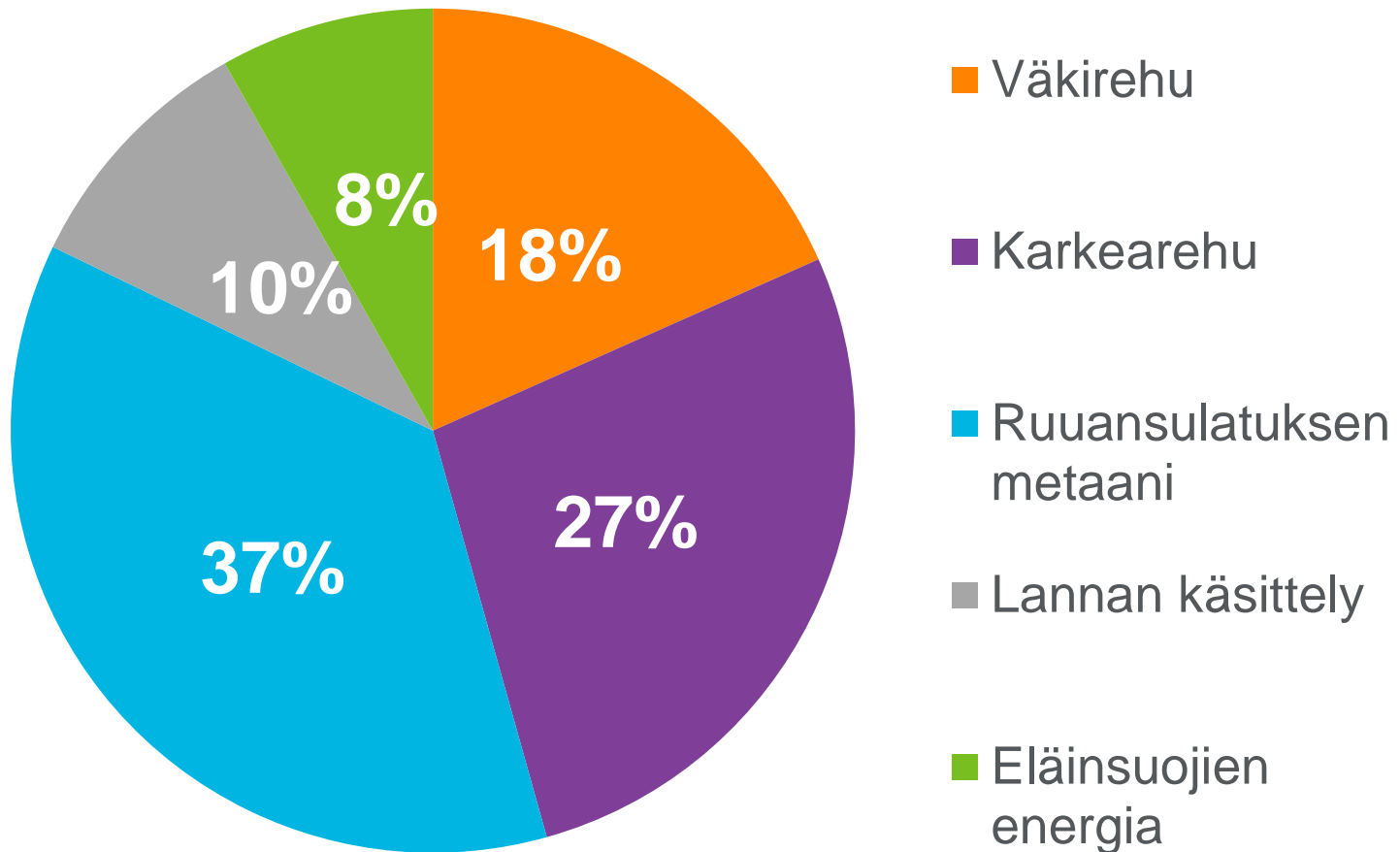
Maatalouden ympäristövaikutusten arviointi

- Lähtökohtaisesti monia aloja haastavampaa, koska vaikutukset syntyvät monimutkaisissa biologisissa prosesseissa ja pistemäisistä lähteistä (maatiloilta)
- Myöskään teknologisilla ratkaisuilla haastavampi pienentää vaikutuksia
 - Vrt. tuotantolaitosten putsarit, uusiutuva energia
- 1) Päästömallien tuottaminen, 2) parhaiden kehityskohteiden tunnistaminen ja 3) parhaiden toimenpiteiden toteuttaminen työlästä, koska niihin vaikuttavat:
 - Ilman ja maaperän lämpötila, sateen määrä, maalaji, lannoitteiden levitysajankohta ja -tapa, lannan varastointitapa, eläinten ruokinta, rehujen ominaisuudet, lohkon satotaso ja tuottopotentiaali, eläinten rehuhyötysuhde jne. jne.
 - Myös tuotantotavat, kuten esim. luomu

Maitorotuisen sonnin ilmastovaikutukset alkutuotannon eri vaiheista

Maidon ilmastovaikutuksen jakautuminen alkutuotannon eri vaiheissa

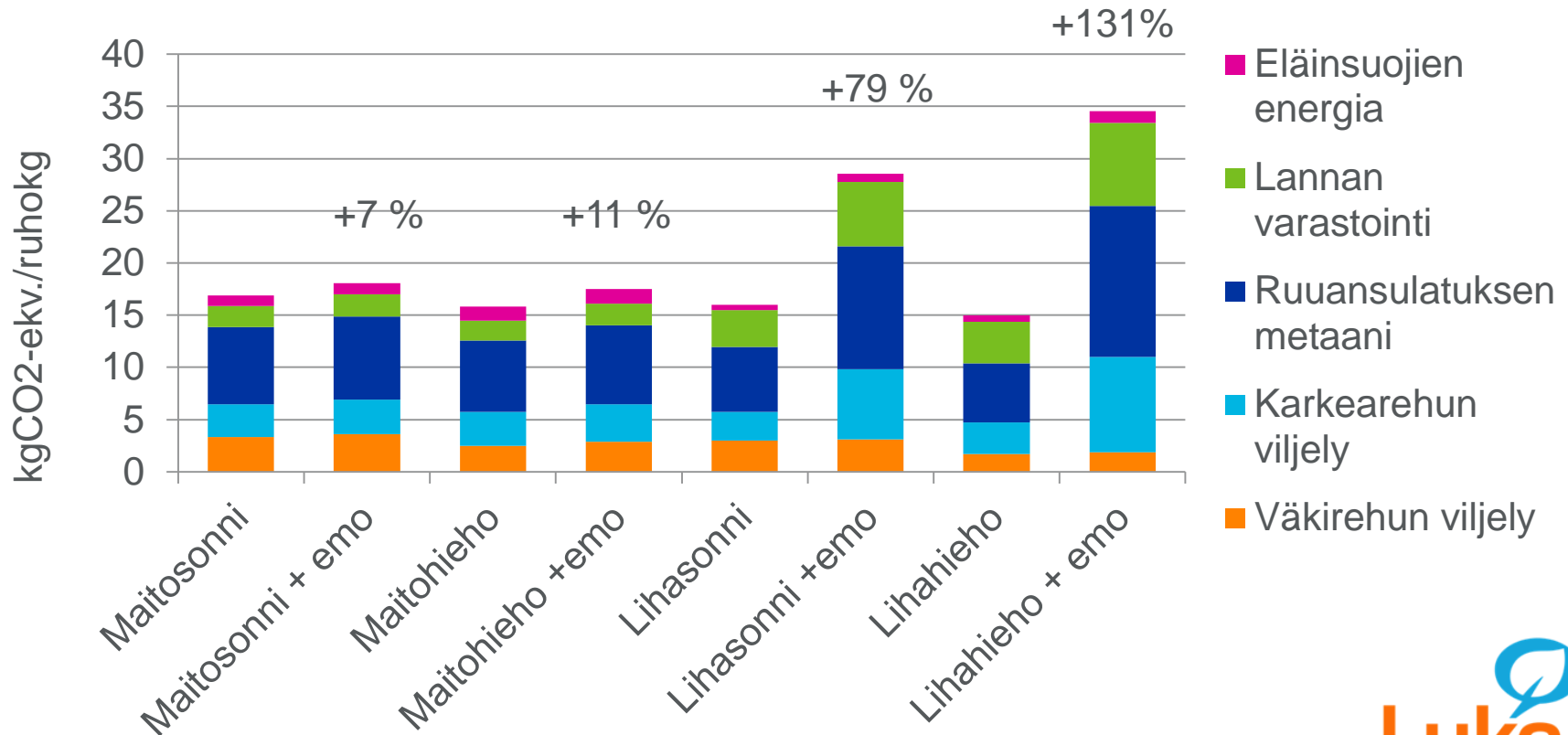

Rehuntuotannon ilmastovaikutuksen jakautuminen karkeasti väki- ja karkearehuilla

Maaperän N ₂ O-päästöt lannoituksen seurauksena	70-80 %
joista orgaanisilta mailta (14 % rehuntuotannon pinta-alasta)	50 %
Lannoitteiden valmistus	10-20 %
Kalkitus	~3 %
Peltotyöt	~10 %
Viljelyn panosten kuljetukset	~1 %
Nurmella AIV-hapon tuotanto	~4 %

Emo- ja lypsylehmien päästöjen huomioimisen vaikutus kasvatusnautojen ilmastovaikutukseen

- Lypsylehmän eliniän päästöistä allokoidaan energiantarpeen perusteella maidolle 75 %, lihalle 23 % ja **jälkeläisille 2 %**
- Emolehmän päästöistä sen omalle lihalle 43 % ja **jälkeläisille 57 %**

Sonnien kasvatuksen kuormitusten vähennyspotentiaali

- Teurasikä -10 %, teuraspaino ennallaan
- Satotasot nostettu ProAgrian aineiston parhaan neljänneksen tasolle (säilörehu, ohra, suojavilja)
- Nurmen sulavuus (D-arvo) nostettu 660->690
- Satoluokka, eli pellon kasvukuntoa kuvaava tekijä, nostettu parhaaseen luokkaan (1-3 asteikolla)
- Ei turvemaita

Ympäristövaikutusten vähennyspotentiaali (muutos verrattuna nykytuotantoon)

		Maito- sonni 20	Maito- sonni 40	Maito- sonni 60	Liha- sonni 40
Väkirehuosuus	%				
Korjattu kasvatusaika	vrk	-4 %	-10 %	-22 %	-13 %
Ka-syönti elinikä/lihakilo	kg ka/ruhokg	-2 %	-6 %	-16 %	-6 %
Tehokkuus	ruhokg/ha	50 %	44 %	48 %	42 %
Eläintiheys	LU/ha	44 %	30 %	15 %	23 %
Ruuansulatus	kgCO ₂ ekv/ruhokg	-4 %	-8 %	-15 %	-8 %
Viljelyn päästöt	kgCO ₂ ekv/ruhokg	-40 %	-36 %	-35 %	-35 %
Ilmastovaikutus	kgCO ₂ ekv/ruhokg	-17 %	-18 %	-23 %	-19 %
Rehevöityminen	gPO ₄ ekv/ruhokg	-22 %	-28 %	-35 %	-24 %
P huuhtouma	kgP/ha	21 %	7 %	-6 %	8 %
Happamoituminen	gAE ekv/ruhokg	8 %	-7 %	-21 %	-3 %

Päästövähennyspotentiaalia ilmastovaikutuksissa jopa neljännes, rehevöittävässä jopa kolmannes

Yhteenvetoa tuloksista

- Panoksia tasapainoisesti ja tehokkaasti käyttävän tuotannon päästöt ympäristöön ovat pienimmät
 - Ilmastovaikutus, rehevöityminen, happamoituminen
 - Monimuotoisuutta, ekotoksisuutta, maaperävaikutuksia ym. ei arvioitu
- Liharotuiset naudat tehokkaampia muuntamaan rehun lihaksiksi
- Ero ei kuitenkaan kompensoi emolehmältä siirtyvää kuormaa, vaan maitorotuisien vaikutukset pienemmät, kun emo- ja lypsylehmien kuormitukset otetaan huomioon
- **Tehokkuutta parantavilla toimenpiteillä on vähennyspotentiaalia jälkeläistentuotannossa**
 - Ilmastovaikutuksissa jopa viidenneksen, rehevöitymisessä kolmannes
 - Peltöjen hyvä peruskunto, tasapainoinen lannoitus, runsaat sadot, sulava säilörehu, viljely kivennäismailla, laadukas eläinainees ja eläinten hoito
- Tarkasteltaessa naudanlihantuotantoa kokonaisuudessaan tulee muistaa myös muut ympäristövaikutukset ja vastuullisuuden ulottuvuudet
- Eläinten terveys ja poikimisten onnistuminen

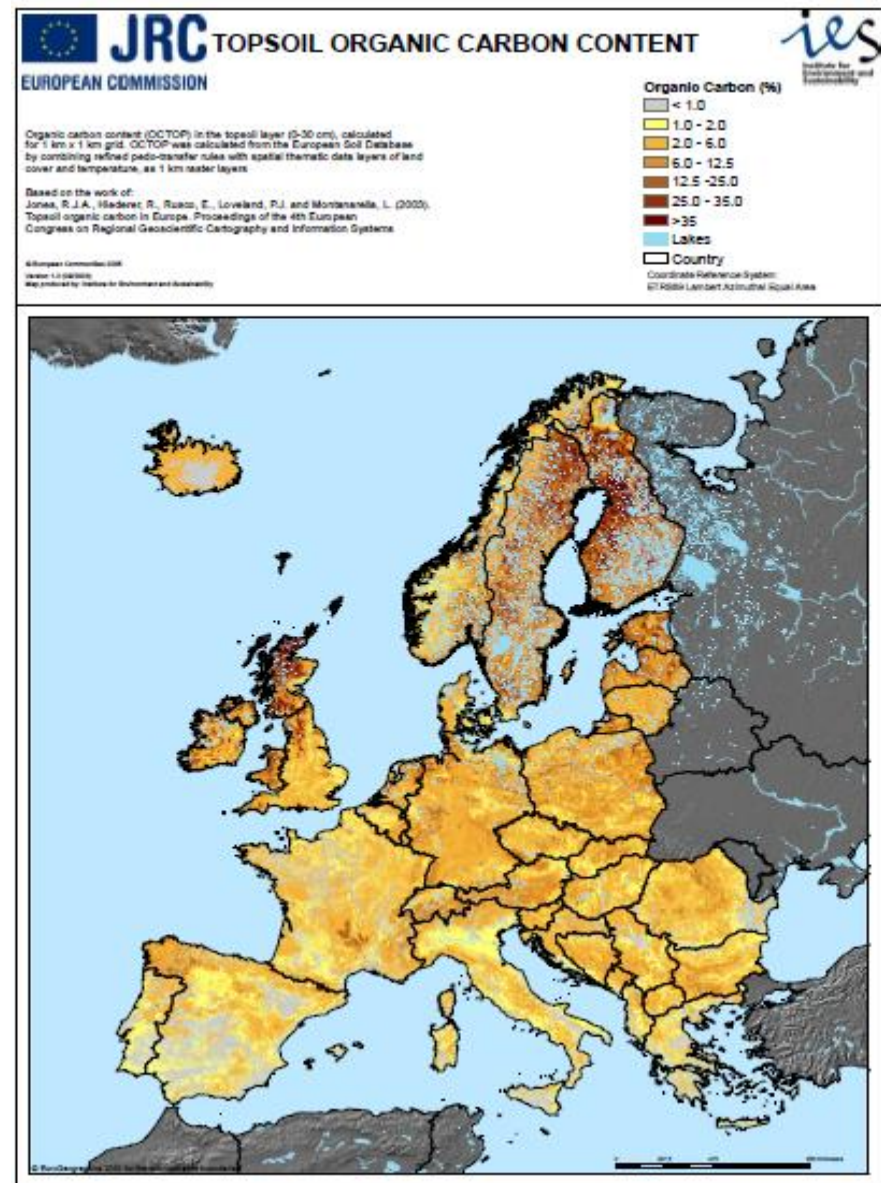
Kuitenkin: Yhteenveto nurmen edullisista ympäristövaikutuksista

1. Eroosion vähentäminen
2. Maan rakenteen ylläpito
3. Maan hiilivarojen ylläpito
4. Tehokas ravinteiden otto
5. Nurmipalkokasvien typensidonta
6. Pienentää peltomaan N₂O-päästöjä
7. Lisää biodiversiteettiä (flora, fauna)
8. Lisää maiseman esteettisyyttä
9. Vähäinen kasvisuojeluaineiden käyttö

Lähde: Perttu Virkajärvi / Luke

Maaperän hiilivarastot

- Tärkeää sekä viljavuuden että ilmastonäkökohtien kannalta
- Pohjois-Euroopassa hiilipitoisuudet ovat korkeita – selittyy turvemailla mutta myös kivennäismaiden hiilipitoisuus on meillä korkeampi kuin Euroopassa keskimäärin
- Suuri hiilipitoisuus voi myös muodostaa riskin isoille päästöille

Rehuviljelyn satotasojen vaikutus hiilensitoutumisen myötä maitorotuisen sonnin ilmastovaikutukseen

	1. Hiilen sitoutuminen 200 kg/ha	2. Hiilen vapautuminen -300 kg/ha
Muutos kasvihuonekaasupäästöihin	-12 %	13 %

1. Rehuviljely ProAgrian lohkotietopankin satotasoiltaan parhaan neljänneksen mukaan
 2. Rehuviljely ProAgrian lohkotietopankin satotasoiltaan huonoimman neljänneksen mukaan
- Käytännössä siis nykytiloilla tyypillinen vaihtelu!
 - Mallien mukaan tällä hetkellä naudatilojen viljelykierroilla (3 nurmea/2 ohraa) pientä hiilen vapautumista sitoutumisen sijaan

Argentiina

Sveitsi

4. Kotimaisen ja tuontinaudanlihan ja -maidon vertailu

Irlanti

Ruukki, Suomi

Eri maiden tutkimuksissa käytetyt rehuntuotannon tunnusluvut

		Suomi	Tanska	Saksa
Nurmen sato	Kg ka/ha	5 600*	8 300	7 900
Nurmen N-lannoitus	kgN/ha	210	220	230
MaissiSR sato	Kg ka/ha	-	11 200	14 000
MaissiSR N-lannoitus	kgN/ha	-	151	230
Ohran sato	Kg ka/ha	3 000	4 100	5 100
Ohran N-lannoitus	kgN/ha	110	114	132
Syysvehnän sato	Kg ka/ha	-	-	6 400
	kgN/ha	-	-	171
Rapsin sato	Kg ka/ha	(ulkomailta)	3 200	-
Rapsin N-lannoitus	kgN/ha	(ulkomailta)	180	-

* ProAgria lohkotietopankki 2002-2011

Taulukko 3 Eri maiden tutkimuksissa käytetyt maitorotuisen sonnin tuotannon tunnusluvut

* elopaino / teurasikä

	Suomi	Tanska	Saksa
Teurasikä [pv]	591	285	558
Teuraspaino [ruhokg]	331	201	336
Päiväkasvu [g] *	1007	1286	1029
KA syönti [kg KA/ruhokg]	12,4	7,3	10,1

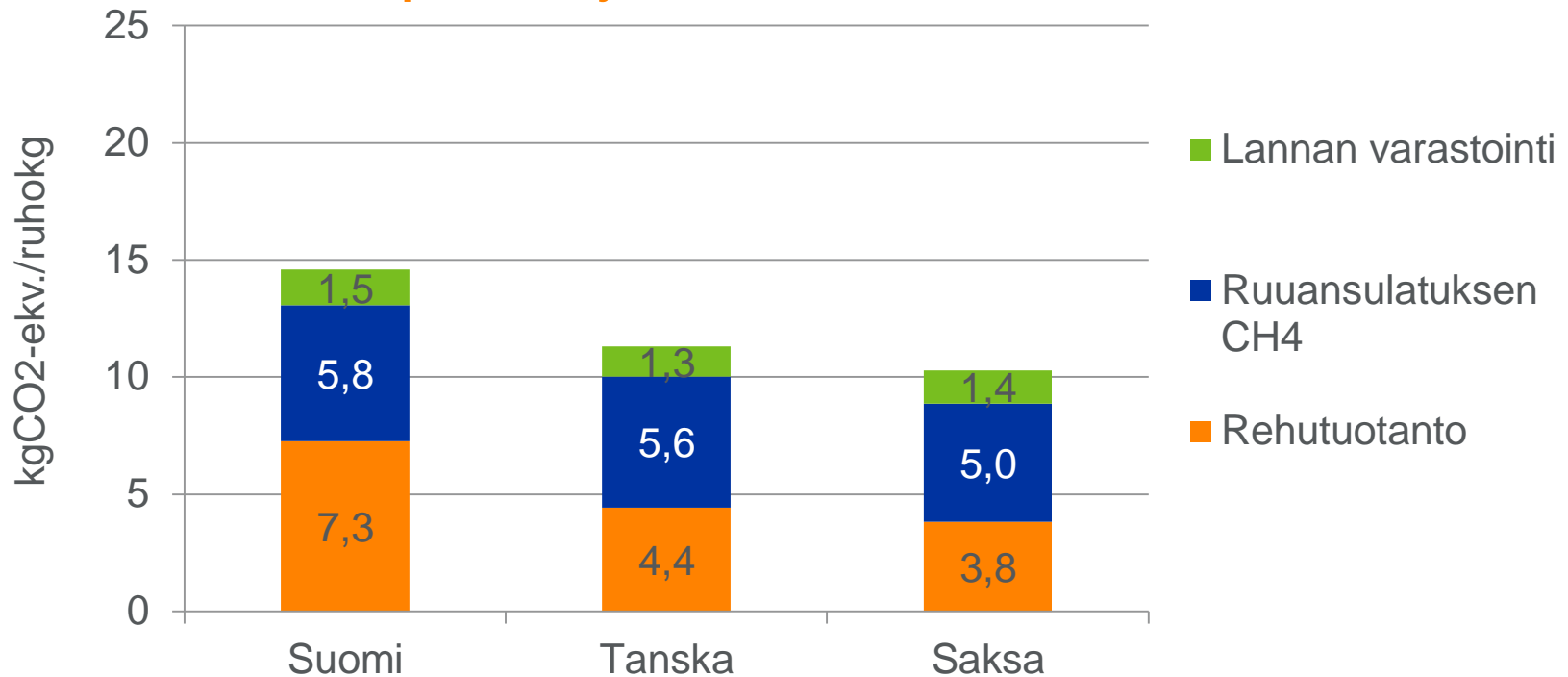
Eri maiden tutkimuksissa käytetyt maitorotuisten sonnien rehuosuudet ruokinnassa, prosenttiosuuksina kuiva-ainetarpeesta

	Suomi	Tanska	Saksa
Nurmisäilörehu	62	5	
Maissisäilörehu			59
Karkearehuja yhteensä	62	13	64
Ohra ja syysvehnä	34	47	18
Soija		18	15
Rapsi	2		
Melassi, sokerijuurikas		13	

Lypsylehmien ruokinta maittain, prosenttiosuudet kuiva-ainetarpeesta

	Suomi	Tanska	Saksa
Nurmisäilörehu	51	29	33
MaissiSR		31	24
Yhteensä karkearehut	64	66	64
Ohra, syysohra, syysvehnä	29	13	23
Maissi			6
Soija		5	8
Rapsi	7	13	

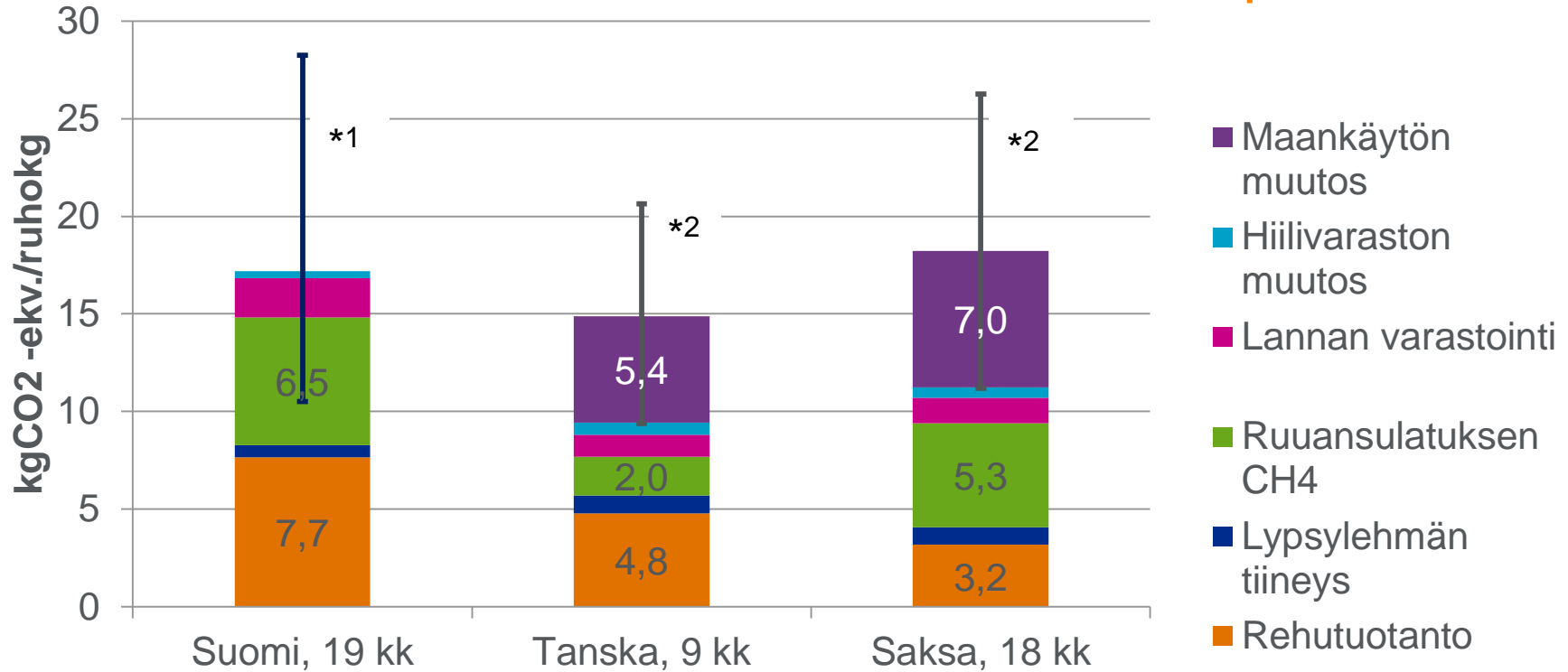
Lypsylehmän lihan kasvihuonekaasupäästöt Ilman hiilivarastojen ja maankäytön muutoksista aiheutuvia päästöjä

Erojen syitä:

- Viljelyn tehokkuus
- Saksalaisen lypsylehmän ruuansulatuksen päästöt jäivät huomattavasti alemmaksi
 - Mahdollisesti myös poikkeava metaanipäästöjen laskentatapa
- Tanskalainen ja saksalainen saavat noin puolet karkearehuistaan maissisäilörehuna

Maitorotuisen sonnin lihan kasviuonekaasupäästöt

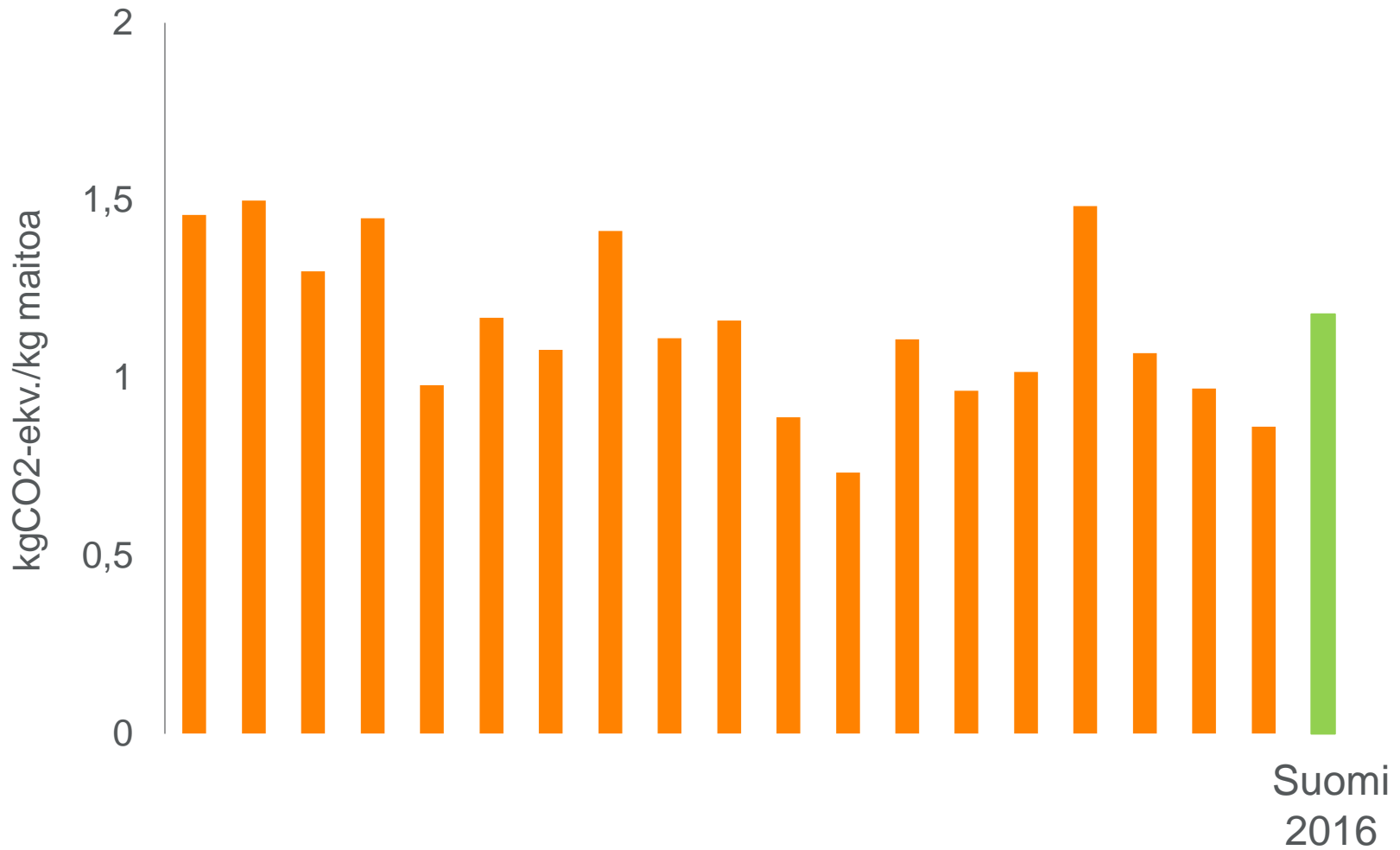

*1 Virhepalkki kuvaa osaa hiilivaraston muutoksista aiheutuvien päästöjen eri arviointitavoista johtuvaa epävarmuutta, IPCC:n suoran maaperäpäästön typpioksiduulipäästökertoimien ja ruuansulatuksen metaanikertoimen epävarmuutta.

*2 Virhepalkit kuvaavat osaa maankäytön ja hiilivaraston muutoksista aiheutuvien päästöjen eri arviointitavoista johtuvaa epävarmuutta ja ruuansulatuksen metaanikertoimen epävarmuutta.

1. Kasvatusaika (pienempi ka-syönti, pienemmät ruuansulatuksen päästöt)
2. Viljelyn tehokkuus
3. Märehdinnän päästöt pitäisi olla laskettu samalla tavalla, silti ero Saksa/Suomi merkittävä. Epäselvää miksi

Maidon ilmastovaikutusarvioita eri tutkimuksissa

Nautakarjan ympäristöhaitat

	Miten Suomi poikkeaa globaalista
Kasvihuonekaasupäästöt	Ei soijaa ja sen metsähakkuiden päästöjä Rehuntuotannon tehokkuus heikompi (?)
Rehevöityminen P	Herkät vesistöt, liukoinen fosfori
Rehevöityminen N	N merkitys vähäisempi
Happamoituminen N	Laskeuma pieni, mutta herkkä luonto
Vedenkäyttö	Runsaat vesivarat – pieni vesijalanjälki, kun veden kulutus suhteutetaan vesivaroihin
Monimuotoisuus	Nurmivaltainen tuotanto ja ekstensiivinen laidun
Ylilaidunnus	Ei juurikaan ongelma
Maatalousmaan vaihtoehtoinen käyttö	Nurmi sopii hyvin Suomen ilmastoon
Hiilitase	Nurmi hidastaa maan C varojen vähenemistä

Yksi keino vähentää globaaleja ongelmia on valita suomalaista (pohjoismaista) maitoa ja lihaa

Lähde: Muokattu perustuen Perttu Virkajärvi

Luke
LUONNONVARAKESKUS

7. Johtopäätökset

Maatalous

Talous

Keskustaedustajat: WWF:n lihaopas vääristelee eikä kerro koko totuutta

Maatalousministeri Kimmo Tiilikainen: "Ruokahävikki puuttui kokonaan HS:n Itämerilaskurista"

Johtopäätökset

- Nautakarjan osuus Suomen ja ruoan kulutuksen kasvihuonekaasupäästöistä merkittävä
- Kehityspotentiaalia tuotannossa on
 - Peltojen hyvä peruskunto, tasapainoinen lannoitus, runsaat sadot, sulava säilörehu, viljely kivennäismailla, laadukas eläinainees ja eläinten hoito
- Nurmilla monia etuja
 - Kotimaisen maataloustuotannon satotasot suhteellisesti parhaimmillaan nurmen tuotannossa
- Muitakaan vastuullisuuden ja ympäristövaikutusten ulottuvuuksia ei pitäisi sivuuttaa
- Ulkomaiseen tuotantoon verrattuna kotimainen on nykytiedoin keskitasoa

Kiitos!

Kotimainen FootprintBeef –hanke:
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankeet/footprintbeef>